

Nr 26

Utlåtande i anledning av motioner om teknisk utredning av en inkomspolitik.

I motionerna I: 671 av herrar Åkerlund och Enarsson och II: 833 av herr Carlshamre hemställas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall an hålla om en teknisk utredning av en inkomspolitik i syfte att nå stabilitet i ekonomin och förbättring av sysselsättningen.

Fullmäktige i riksbanken har efter remiss avgivit yttrande över motionerna.

Motionerna

I motionerna uttalas oro över att lönsamheten i företagen nedgått och beklagas att läget nu kännetecknas av företagsnedläggelser och arbetslöshet. Det framhålles att en generell förbättring av lönsamheten är nödvändig och att i detta sammanhang inkomspolitikens spelar sin givna roll. Motionärerna erinrar om att diskussioner förts mellan arbetsmarknadens parter för att söka anpassa lönepolitiken till samhällsekonomiska krav. De betonar värdet av fria förhandlingar och fria överenskommelser men understryker också att det, om arbetsmarknadens parter »lönar sig själva ut ur marknaden», ligger utanför statens förmåga att hjälpa dem in igen. Problemet säges gälla att få till stånd en inkomstutveckling som står i samklang med realiteterna i samhällsekonomin. En målsättning och en teknisk genomgång av förfarandet för stabilisering av löner och priser efterlyses, och en statlig medverkan härtill säges vara av värde. Motionärerna understryker att de på intet sätt förordar en statlig dirigering av inkomsterna.

Anteckningar om begreppet inkomspolitik

Med inkomspolitik torde i regel, såsom bankoutskottet framhöll i sitt utlåtande 1965 nr 15, avses att statsmakterna direkt medverkar i inkomstavgörandena i samhället. I motioner 1966 (I: 559 och II: 658) av samma innebörd som de nu förevarande definierades inkomspolitik som »en uppfattning om önskvärdheten av en viss inkomstutveckling». En inkomspolitik torde definitionsmässigt böra avse inte bara löneinkomster utan också företagarinkomster, kapitalinkomster etc.

Bihang till riksdagens protokoll 1968. 8 saml. Nr 26

I andra länder har skilda slags åtgärder betecknats som uttryck för en inkomstpolitik. Å ena sidan har det kunnat röra sig om mera långtgående statliga ingripanden. Sålunda har i Storbritannien bl. a. så sent som 1966 tillämpats löne- och prisstopp och i Norge sedan många år förekommit s. k. samlade inkomstuppgörelser, i vilka regeringen deltagit och som innefattat förutom löneavtal även överenskommelser mellan staten och jordbruks- och fiskerierorganisationerna. Å andra sidan har det kunnat röra sig om en blott »indikativ» inkomstpolitik, såsom i Frankrike, där riktlinjer för inkomstförändringarna givits genom uppgifter i de statliga femårsplanerna för den ekonomiska och sociala utvecklingen, och i USA, där presidenten under 1960-talet vid olika tillfällen sökt genom s. k. *guideposts* av rent informativ natur styra pris- och löneutvecklingen.

Bankofullmäktige

Bankofullmäktige framhåller att de tidigare berört den inkomstpolitiska problematiken i yttranden till bankoutskottet 1964 och 1967. Fullmäktige hänvisar nu till sina i dessa yttranden framförda synpunkter, vilka enligt fullmäktiges mening alltjämt är giltiga.

Det år 1964 avgivna yttrandet, som i sin helhet återges i utskottets utlåtande 1964 nr 18, avsåg motioner vari yrkats att en allsidig utredning skulle tillsättas med uppgift att undersöka de med pris- och inkomstbildningen sammanhängande problemen. Fullmäktige avvisade tanken på en allmän utredning om dessa frågor under hänvisning till det omfattande utredningsarbete som redan utförts. Däremot, anförde fullmäktige, kunde »det möjligen med viss rätt göras gällande, att en speciell, närmast teknisk utredning i sammanhanget kunde vara motiverad».

I det år 1967 avgivna yttrandet (BaU 1967: 32, s. 14 f.), vilket avsåg motioner av samma innebörd som de nu förevarande, återopade fullmäktige vad de uttalat i ämnet år 1964 och påtalade därutöver bl. a. den motsägelse som kom till uttryck när i motionerna å ena sidan efterlystes åtgärder för att komma fram till en inkomstpolitik, å andra sidan med emfas betonades att egentliga förändrande ingrepp i det nuvarande systemet för inkomstavgörandena i samhället inte vore acceptabla.

Erinras må om att bankofullmäktige även år 1965 av utskottet anmodades att avge yttrande över motioner i samma ämne (BaU 1965: 15). Fullmäktige avstod då från att yttra sig och hänvisade till vad de anfört år 1964. Två av fullmäktige, herrar Wickman och Hans Gustafsson, vilka inte hade deltagit i frågans behandling år 1964, tog emellertid i ett särskilt yttrande avstånd från tanken på en inkomstpolitik, för så vitt denna skulle syfta till att genom överläggningar och förhandlingar fastställa utrymmet för lönestegringar. En sådan politik vore, framhöll de, inte bara orealistisk utan även ineffektiv, bl. a. därför att den inte kunde påverka den löneglidning som äger

rum mellan och vid sidan av avtalen. De underströk vidare att en inkomstpolitik inte skulle kunna ersätta annan stabilitetsskapande ekonomisk politik.

Tidigare behandling av frågan

Såsom delvis framgått av det föregående har frågan om en teknisk utredning av en inkomstpolitik sedan år 1964 årligen behandlats inom riksdagen. I enlighet med vad bankoutskottet hemställt har riksdagen därvid genomgående avvisat de framlagda förslagen.

I det utlåtande vari ämnet berördes 1964 (nr 18) erinrade utskottet om att löneglidningen spelar stor roll för den totala löneökningen, en omständighet som medför att en politik riktad endast mot avtalsmässiga lönestegringar knappast skulle få avsedd verkan.

Vid 1965 års riksdag väcktes motioner, vari föreslogs en teknisk utredning av en inkomstpolitik och hänvisades till vad bankofullmäktige uttalat i detta ämne 1964. Motionerna remissbehandlades, varvid de avstyrktes av bl. a. arbetsmarknadsorganisationerna. Utskottet (utl. 1965: 15) uttalade — i anledning även av andra motioner — att införandet av en ordning enligt vilken statsmakterna mer eller mindre bestämt fastställer utrymmet för lönestegringarna skulle vara en reform som kunde beräknas få klart negativa verkningar.

Vid sin behandling av frågan år 1966 (utl. nr 25) berörde utskottet frågan om inkomstpolitiska åtgärders effektivitet. Att, såsom föreslagits i de då föreliggande motionerna, »formulera och klargöra en målsättning för inkomstutvecklingen» utan att samtidigt etablera en ordning där fullföljandet av denna målsättning också säkerställs kunde, ansåg utskottet, inte bringa det samhällsekonomiska stabiliseringsproblemet närmare en lösning.

Utskottets avstyrkande av motsvarande förslag vid 1967 års riksdag (utl. nr 32) baserades ånyo på en omfattande remissbehandling, varvid samma i huvudsak negativa reaktion kom till uttryck som tidigare år.

Utskottet

Frågan om en teknisk utredning av en inkomstpolitik har, såsom framgår av ovanstående redogörelse, behandlats av riksdagen varje år sedan 1964, varvid framställda förslag genomgående avvisats. Vid sin förnyade prövning av frågan har utskottet inte funnit någon omständighet som talat för att utskottet skulle föreslå riksdagen att frångå sina vid fyra tidigare tillfällen fattade beslut i ämnet.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen avslår motionerna I: 671 och II: 833.

Stockholm den 2 april 1968

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (h)*, Lundin (s), Stefanson (fp), Mattsson (cp)* och Brundin (h);

från andra kammaren: herrar Regnéll (h), Hagnell (s), Franzén i Motala (s), Börjesson i Glömminge (cp), Bengtsson i Landskrona (s), Ekström i Iggesund (s), Löfgren (fp) och Hylltander (fp)*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1) av herrar Åkerlund (h), Brundin (h) och Regnéll (h), vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Frågan om en teknisk utredning av en inkomspolitik har varit före i riksdagen årligen sedan år 1964, varvid framställda förslag avvisats. Nya skäl har emellertid tillkommit för den begärda utredningen. Överläggningar har ägt rum mellan arbetsmarknadens parter i syfte att anpassa lönebildningssystemet till samhällsekonomins krav. Härvid har den inkomstpoltiska målsättningen aktualiserats. Såsom bankofullmäktige ånyo understrukt genom sitt nu avgivna yttrande har de senaste årens utveckling i kostnads- och konkurrenshänseende gjort de inkomstpoltiska problemen mera påträngande än tidigare. Erinras må också om den viktiga roll som staten spelar i inkomstpoltiska sammanhang både i sin egenskap av arbetsgivare och i sin egenskap av bidragsgivande instans.

Med hänsyn till vad här sagts finner utskottet det önskvärt att en teknisk utredning av en inkomspolitik kommer till stånd. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 671 och II: 833 hos Kungl. Maj:t anhåller om en teknisk utredning av en inkomspolitik i syfte att nå stabilitet i ekonomin och förbättring av sysselsättningen.»

2) av herrar Stefanson (fp) och Löfgren (fp).